

WOZ Congres 2025

Waarderen o.b.v. CO₂- en circulariteitsdata

Even voorstellen...

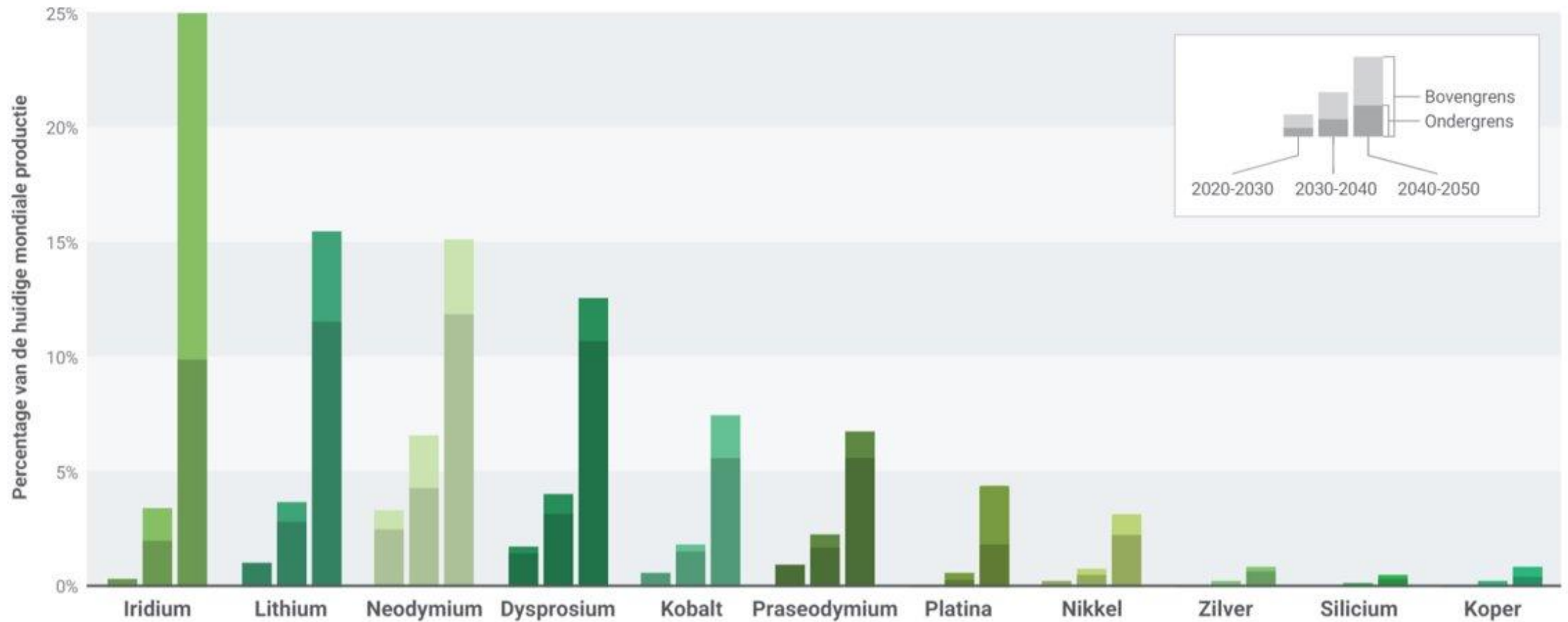

Jip van Grinsven

Inleiding

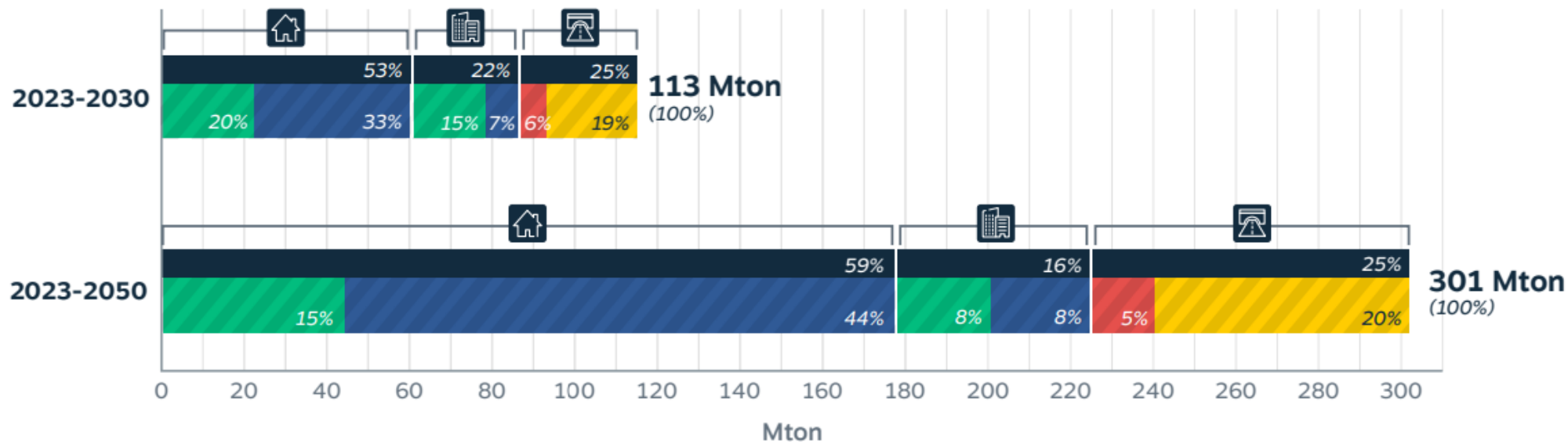

BRON: EEN CIRCULAIRE ENERGIETRANSITIE Verkenning naar de metaalvraag van het Nederlandse energiesysteem en kansen voor de industrie (2021) o.a. Metabolic / Copper8

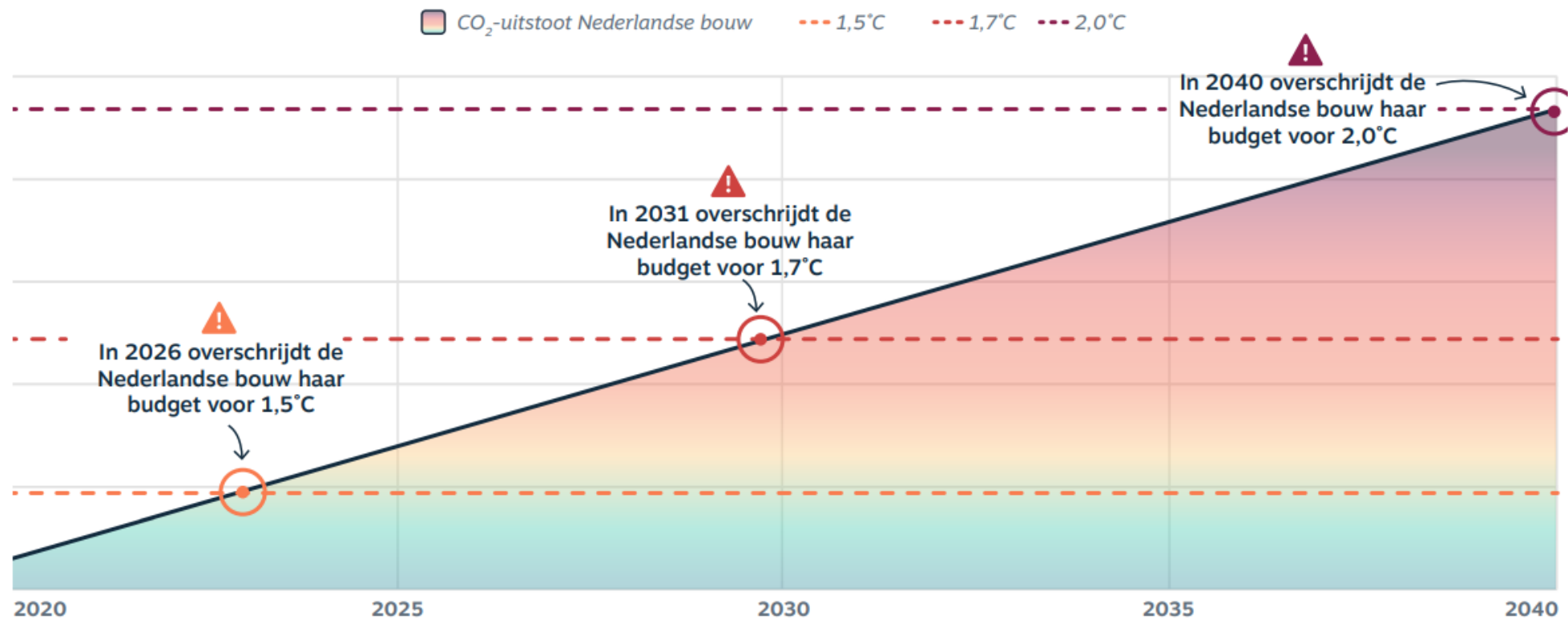
alba
concepts.

Business as usual

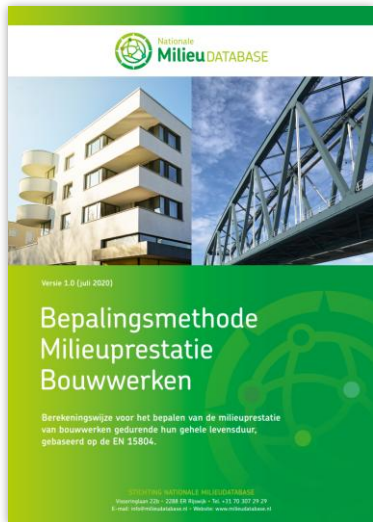
CO₂-budget

The background of the slide is a photograph of a sky filled with large, white, fluffy clouds. The sky is a deep blue, and the clouds are illuminated from the side, creating a dramatic, high-contrast scene. The clouds are scattered across the frame, with some appearing more dense and bright than others.

Meten van CO₂- en circulariteitsimpact

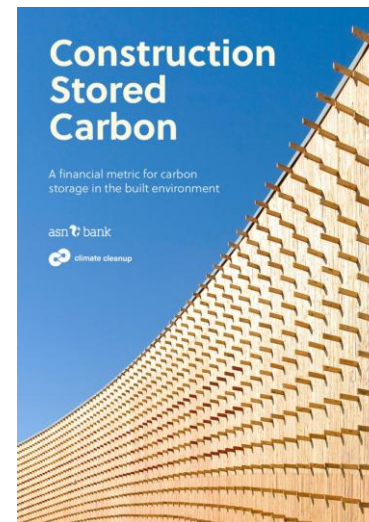
Milieu-, CO₂- en circulariteitsimpact

- Milieuprestatie Gebouwen (MPG)

- MPG-2
- Global Warming Potential (GWP)
- Materiaalgebonden CO₂-uitstoot (per fase)

- Materiaalgebonden CO₂ opslag

- Circulariteit
- Losmaakbaarheid
- Materiaalgebruik
- Hergebruikpotentie

Financiële restwaarde bij gemeenten

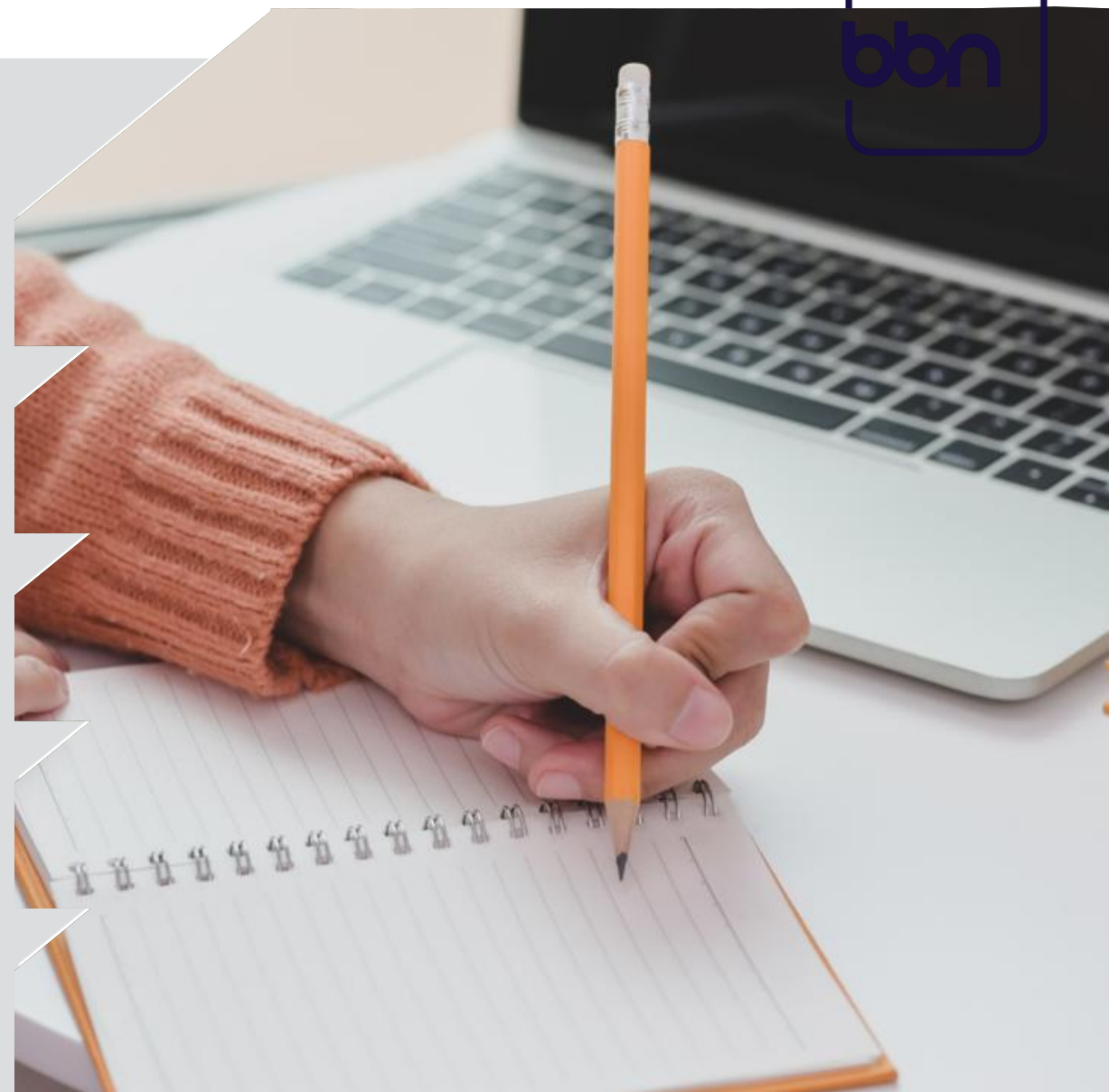

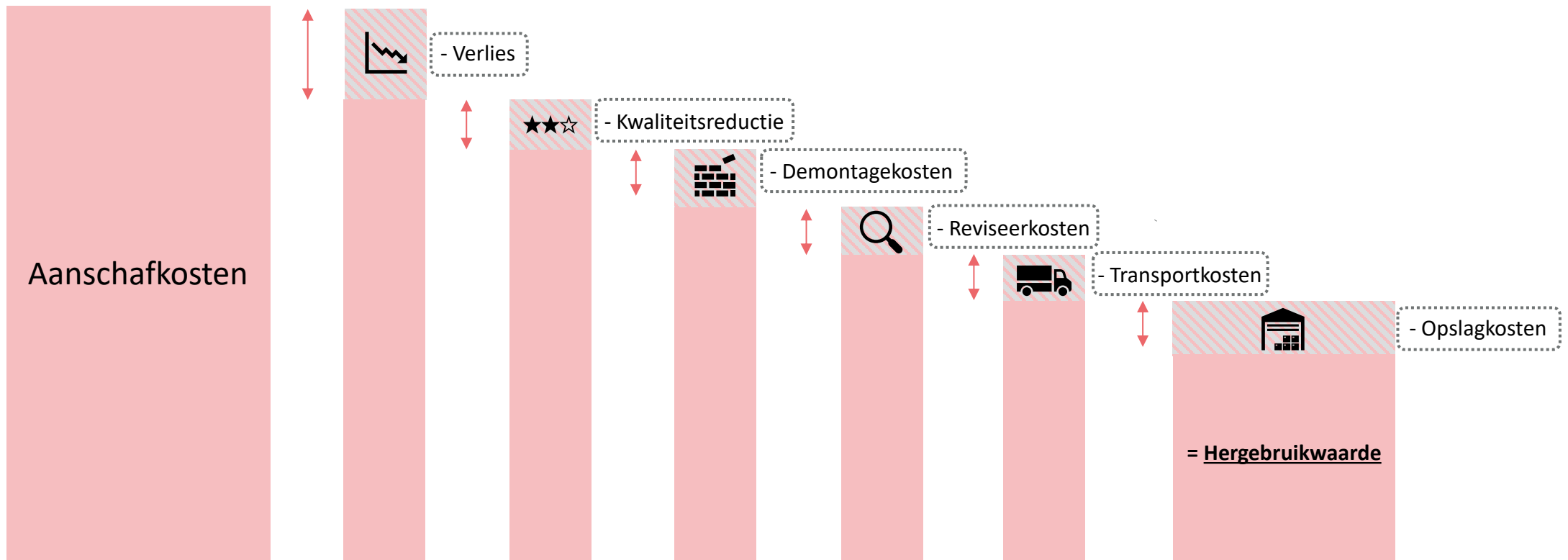
Waarom financiële restwaarde?

Organisatie die afschrijven:

- Kunnen **circulaire ambities** realiseren zonder **hogere kapitaallasten**
- Door af te schrijven tot een **financiële restwaarde** in plaats van tot nul, ontstaat er direct financiële ruimte
- Deze ruimte kan worden ingezet voor **circulaire ontwerpkeuzes**
- Dit gebeurt zonder extra druk op de **gemeentelijke begroting**

Financiële restwaarde

#	Product	Hoeveelheid	Eenheid	Directe bouwkosten	Losmaak- baarheid
1	Kanaalplaatvloeren BG remontabel	1.150	m2	€ 126.500	0,65
2	HSB binnenspouwblad vlas geïsoleerd	748	m2	€ 186.875	0,89
3	CLT verdiepingsvloeren	1.150	m2	€ 264.500	0,81
4	CLT daken	1.150	m2	€ 264.500	0,81
5	Buitenkozijnen	403	m2	€ 261.625	0,81
6	CLT kolommen en Balken	92.000	kg	€ 460.000	0,81
7	Houten gevelbekleding	374	m2	€ 93.438	0,81
8	Losmaakbaar gevelmetselwerk	374	m3	€ 74.750	0,73
9	Losmaakbaar epdm	1.150	m2	€ 80.500	0,70
10	Drukvaste Houtvezelisolatie	1.150	m2	€ 115.000	0,94
11	HSB akoestische scheidingswand incl. vlasisolatie	2.070	m2	€ 269.100	0,89
12	Systeemplafond	2.070	m3	€ 93.150	0,89

* Afgerond op duizendtallen

Voorbeeld onderwijsgebouw

#	Product	Hoeveelheid	Eenheid	Directe bouwkosten	Losmaak- baarheid
1	Kanaalplaatvloeren BG remontabel	1.150	m2	€ 126.500	0,65
2	HSB binnenspouwblad vlas geïsoleerd	748	m2	€ 186.875	0,89
3	CLT verdiepingsvloeren	1.150	m2	€ 264.500	0,81
4	CLT daken	1.150	m2	€ 264.500	0,81
5	Buitenkozijnen	403	m2	€ 261.625	0,81
6	CLT kolommen en Balken	92.000	kg	€ 460.000	0,81
7	Houten gevelbekleding	374	m2	€ 93.438	0,81
8	Losmaakbaar gevelmetselwerk	374	m3	€ 74.750	0,73
9	Losmaakbaar epdm	1.150	m2	€ 80.500	0,70
10	Drukvaste Houtvezelisolatie	1.150	m2	€ 115.000	0,94
11	HSB akoestische scheidingswand incl. vlassisolatie	2.070	m2	€ 269.100	0,89
12	Systeemplafond	2.070	m3	€ 93.150	0,89

* Afgerond op duizendtallen

Voorbeeld houten kolommen

Correctiefactoren	#	
Directe bouwkosten (materiaal)	€ 212.000	20% arbeid en 80% materiaal
Verlies	€ -11.000	Uitgangspunt: 5% (door hoge losmaakbaarheid)
Kwaliteitsreductie	€ -21.000	Verouderingskromme, conditiescore 2
Demontagekosten	€ -42.000	Hoge mate van losmaakbaarheid, demontage < montage
Reviseerkosten	€ -2.000	Uitgangspunt: 10% van kwaliteitsreductie
Transportkosten	€ -3.000	Uitgangspunt: gekoppeld aan gewicht/volume
Opslagkosten	€ -7.000	Uitgangspunt: zes maanden opslag
Financiële restwaarde	€ 126.000	

** Afgerond op duizendtallen*

Resultaten archetype 1

Resultaten	#*
Directe bouwkosten gebouw (materiaal + arbeid)	€ 4.541.980
Bouwkosten gebouw (materiaal + arbeid)	€ 5.923.336
Investeringskosten gebouw	€ 7.522.636
Totaal restwaarde (T=0) ex. BTW	€ 749.668
Totaal restwaarde (T=0) incl. BTW	€ 907.000
% restwaarde t.o.v. directe bouwkosten gebouw	16,5%
% restwaarde t.o.v. bouwkosten gebouw	12,7%
% restwaarde t.o.v. investeringskosten gebouw	10,0%

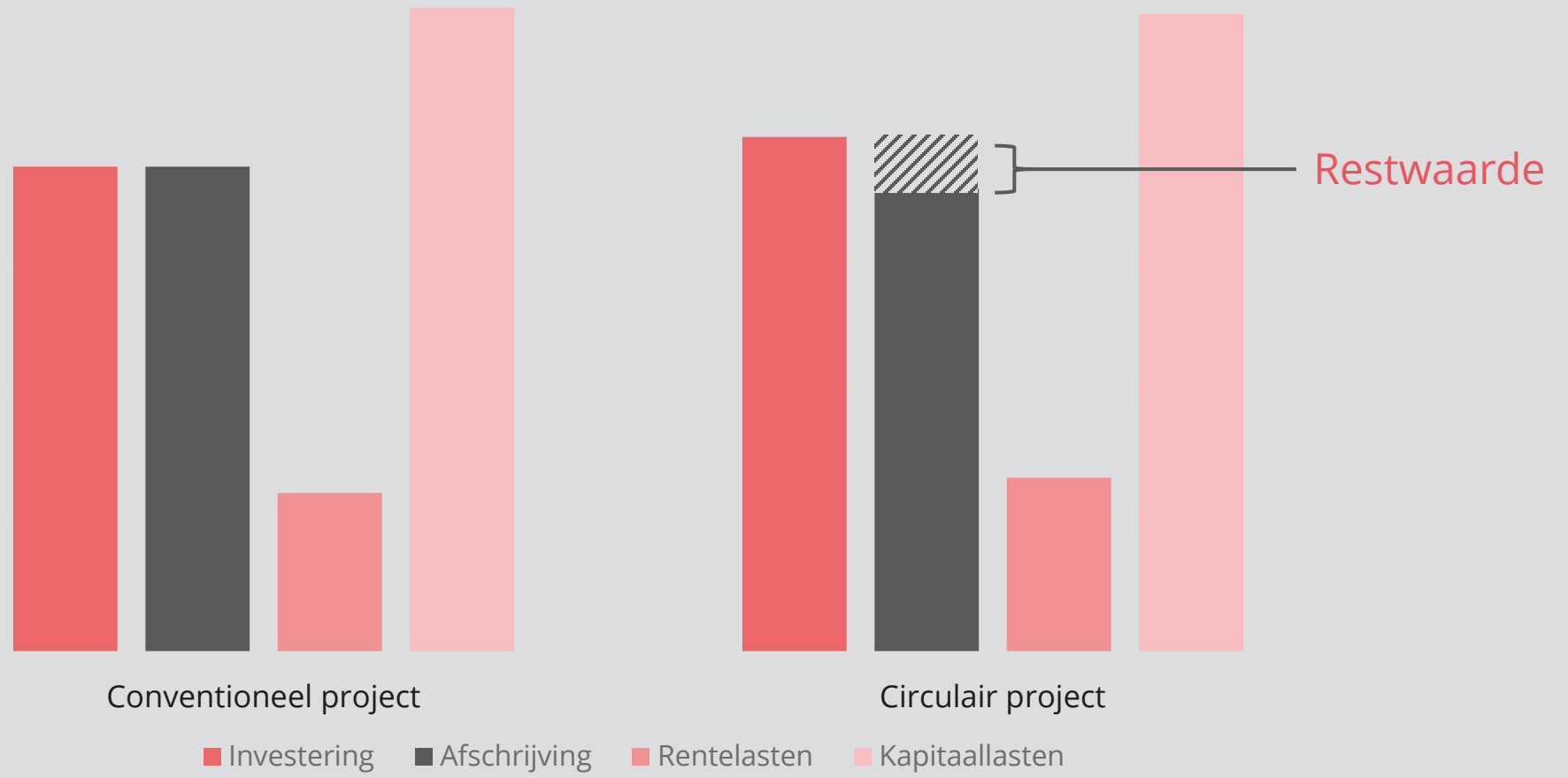
*= Afgerond op duizendtallen

Impact van inflatie incl. BTW

- In de BBV is opgenomen dat de financiële restwaarde enkel mag worden meegenomen wanneer er wordt uitgegaan van prijspeil T=0.
- Uitgangspunt is een gemiddeld inflatiepercentage van de periode 2014 t/m 2023 van 2,54%, conform de consumentenprijsindex van het CBS.
- De financiële restwaarde neemt in 40 jaar met 172% toe.

#	Totale restwaarde (T=0)	Totale restwaarde (T=40)
Nieuwbouwschool	€ 907.000	€ 2.474.000

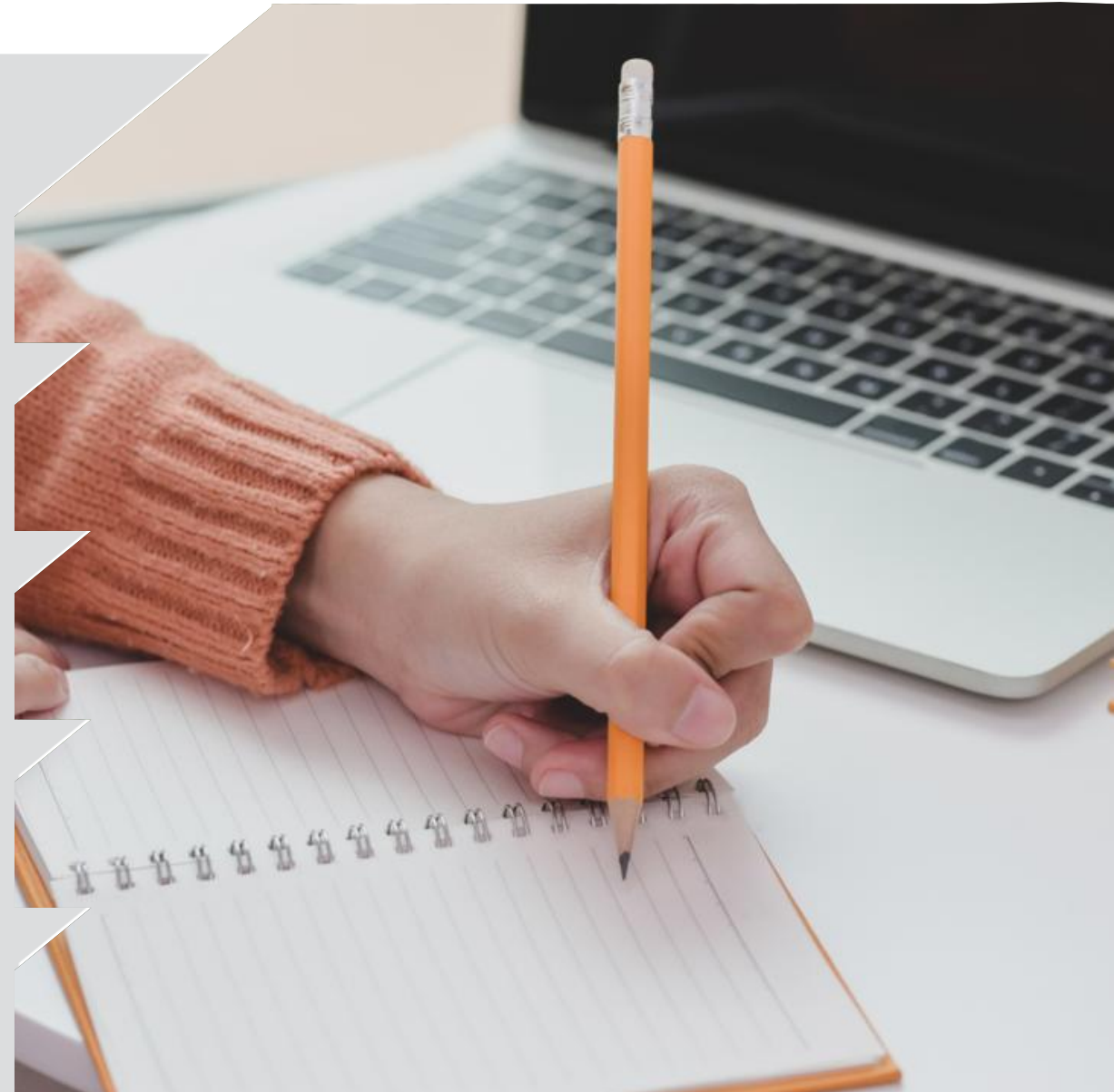
Financiële restwaarde met 1,6% rente

Het kan wél!

BBV - Notitie materiële vast activa

De restwaarde is een schatting, tegen het prijspeil van het moment van ingebruikname, van de opbrengst die na de gebruiksduur nog gerealiseerd kan worden, verminderd met de te maken kosten voor verwijdering of vernietiging van (delen van) het actief. Er wordt bij de bepaling van de restwaarde dus geen rekening gehouden met mogelijke waardeveranderingen vanwege inflatie of deflatie, veranderende marktomstandigheden en dergelijke.

Is het mogelijk en verantwoord om dit de BBV toe te passen?

Ja dat is mogelijk!

- Het is een algemeen geaccepteerde en gevalideerde rekenmethodiek
- Het levert begrijpelijke en vergelijkbare uitkomsten op
- Het gebruikt verifieerbare bronnen
- Het wordt gemonitord en geüpdatet

Circulaire Restwaarde Methodiek
 Voor een landelijke restwaarde rekenmethode

INVESTNL Haskoning ARCADIS alba
 Cirkelstad igg DG BC bbn
 SWECO
 VRIENDBAAL SWECO pwc EY Deloitte
 KPMG bakertilly REPUBLIC
 PO VNG RuimteOK

Welke gemeentes zijn er allemaal mee bezig?

Drachten | Smallerland

✘ **Gemeente**
✘ **Amsterdam**

GEMEENTE HEERENVEEN

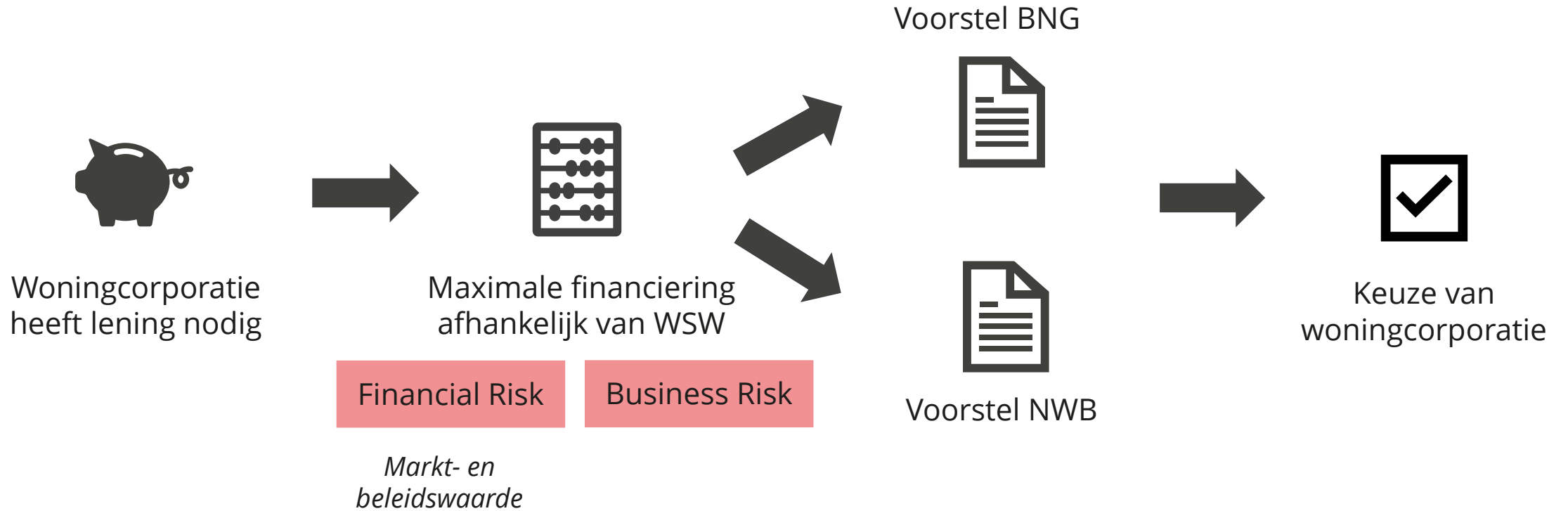

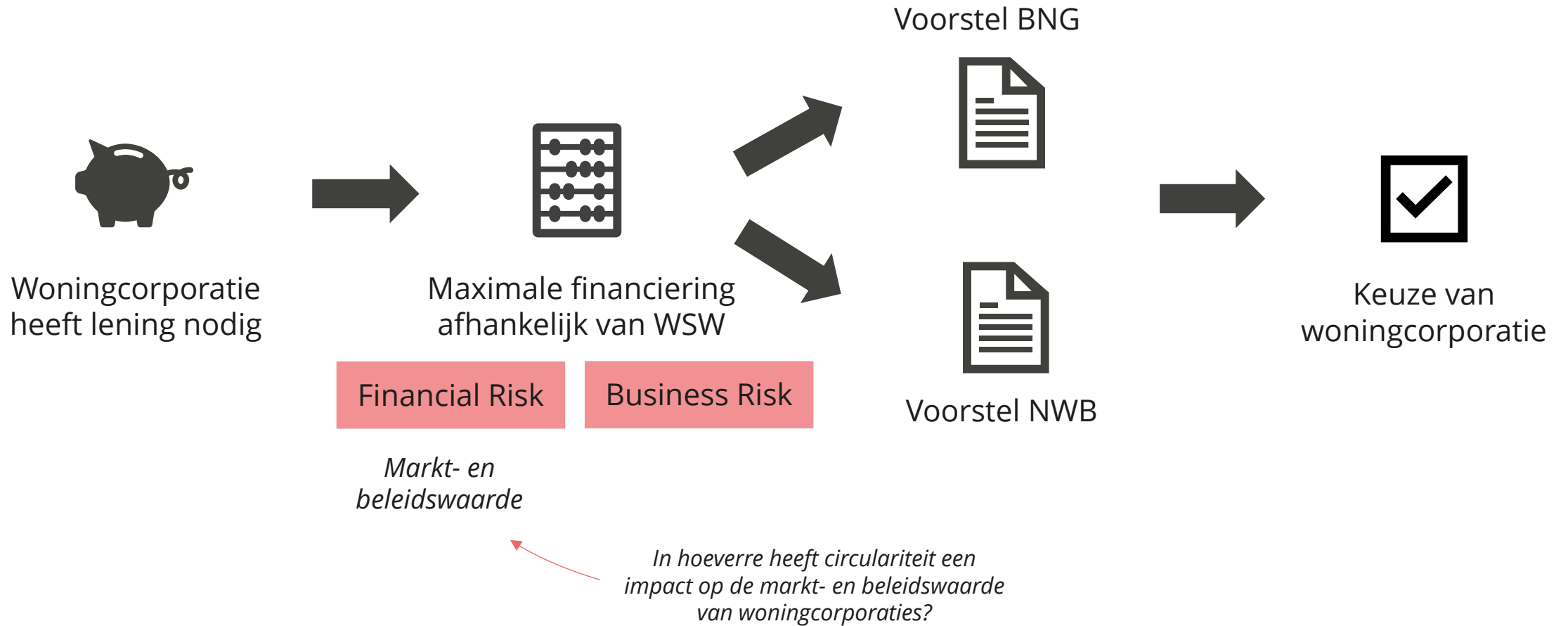
GEMEENTE
Arnhem

Al in nota afschrijvingen opgenomen

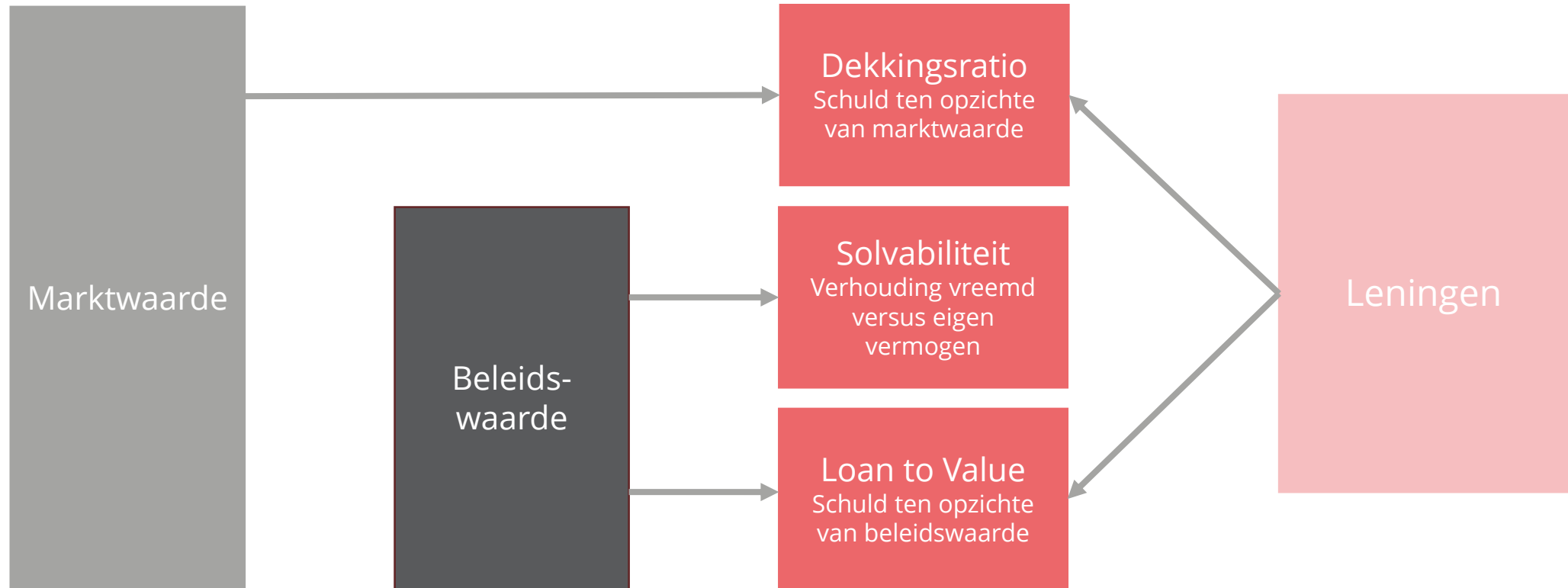
The background of the slide is a photograph of a field of tall, golden-brown flowers, possibly poppies, with their seed heads in focus. The lighting is warm, suggesting a sunset or sunrise. A large, black, stylized arrow shape points from the left towards the center of the slide, framing the title text.

Financiële circulaire incentives bij woningcorporaties

Waardebegrippen

Berekening op basis van DCF (discounted cash flow)

Berekening (samenvattend)				
Totale bruto vastgoedopbrengst	jaar 1	€	16.000	
Zakelijke lasten	jaar 1	€	3.034	-/-
Netto huuroopbrengst	jaar 1	€	12.966	
Discontovoet	opslag op WACC	3,00%	6,50%	
Exit Yield	opslag op disconto	3,00%	9,50%	
	Factor (bruto berekend)		13,98	
	BAR k.k. (berekend)		8,2%	
Maximale investering	contante waarde van de kasstromen	€	238.300	
correctie v.o.n naar k.k.	(maximale investering -/- correctie k.k.)	€	223.756	
Marktwaaarde		€	225.000	

Specificatie / onderbouwing

Bruto vastgoedopbrengst		index	basisjaar	jaar 2	jaar 3	jaar 4	jaar 5	jaar 6	jaar 7	jaar 8	jaar 9	jaar 10	jaar 11	jaar 12
			2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
huuroopbrengst uit woningen	Basisscenario	2,00%	€ 6.000	€ 6.120	€ 6.242	€ 6.367	€ 6.495	€ 6.624	€ 6.757	€ 6.892	€ 7.030	€ 7.171	€ 7.314	€ 7.460
huuroopbrengst uit commercieel	Basisscenario	2,00%	€ 10.000	€ 10.200	€ 10.404	€ 10.612	€ 10.824	€ 11.041	€ 11.262	€ 11.487	€ 11.717	€ 11.951	€ 12.190	€ 12.434
huuroopbrengst uit parkeren	Basisscenario	2,00%	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
Totale bruto vastgoedopbrengst			€ 16.000	€ 16.320	€ 16.646	€ 16.979	€ 17.319	€ 17.665	€ 18.019	€ 18.379	€ 18.747	€ 19.121	€ 19.504	€ 19.894

Zakelijke lasten		index		jaar 2	jaar 3	jaar 4	jaar 5	jaar 6	jaar 7	jaar 8	jaar 9	jaar 10	jaar 11	jaar 12
				2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
onroerende zaakbelasting (eigenaarsdeel)	w.e.v. woningen	Basisscenario	2,00%	€ 136	€ 139	€ 142	€ 145	€ 148	€ 151	€ 154	€ 157	€ 160	€ 163	€ 166
onroerende zaakbelasting (eigenaarsdeel)	w.e.v. overige objecten	Basisscenario	2,00%	€ 225	€ 229	€ 234	€ 238	€ 243	€ 248	€ 253	€ 258	€ 263	€ 268	€ 274
rioolrechten	aantal eenheden	Basisscenario	2,00%	€ 462	€ 471	€ 481	€ 490	€ 500	€ 510	€ 520	€ 531	€ 541	€ 552	€ 563
waterschapslasten	w.e.v.	Basisscenario	2,00%	€ 53	€ 54	€ 55	€ 56	€ 57	€ 58	€ 59	€ 61	€ 62	€ 63	€ 64
premie opstal / aansprakelijkheid huiseigenaar	herbouwwaarde	Basisscenario	2,00%	€ 187	€ 191	€ 194	€ 198	€ 202	€ 206	€ 210	€ 215	€ 219	€ 223	€ 228
BTW niet verrekenbaar			€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
erfpachtscanon	n.v.t.	Basisscenario	2,00%	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
servicekosten voor rekening eigenaar		Basisscenario	2,00%	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
oninbare huren	huurwaarde		0,1%	€ 16	€ 16	€ 17	€ 17	€ 18	€ 18	€ 18	€ 19	€ 19	€ 20	€ 20
overig (nader te specificeren)			0,00%	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
Totaal				€ 3.034	€ 3.095	€ 3.157	€ 3.220	€ 3.284	€ 3.350	€ 3.417	€ 3.485	€ 3.555	€ 3.626	€ 3.699

Netto huuroopbrengst			jaar 2	jaar 3	jaar 4	jaar 5	jaar 6	jaar 7	jaar 8	jaar 9	jaar 10	jaar 11	jaar 12	
			2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	
Netto operationele kasstroom			€ 12.966	€ 13.225	€ 13.490	€ 13.759	€ 14.035	€ 14.315	€ 14.602	€ 14.894	€ 15.191	€ 15.495	€ 15.805	€ 16.121

Incidentele kasstromen			jaar 2	jaar 3	jaar 4	jaar 5	jaar 6	jaar 7	jaar 8	jaar 9	jaar 10	jaar 11	jaar 12
			2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Groot onderhoud volgens MJOP			€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
Toekomstige renovatie			€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
Toekomstige afkoop erfpacht			€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
aanvangsleegstand (niet voor wonen)			€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
huurconcessies	aantal maanden	12	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
opbrengst bij uitponding			€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
Totaal incidentele kasstromen			€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -

Totale kasstroom			jaar 2	jaar 3	jaar 4	jaar 5	jaar 6	jaar 7	jaar 8	jaar 9	jaar 10	jaar 11	jaar 12	
			2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	
Netto kasstroom op jaarbasis			€ 12.966	€ 13.225	€ 13.490	€ 13.759	€ 14.035	€ 14.315	€ 14.602	€ 14.894	€ 15.191	€ 15.495	€ 15.805	€ 16.121
totaal inkomsten en uitgaven eindwaarde	op basis van exityield	9,50%	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	
ongebonden grond	grondwaarde bij aanvang	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	
Contante waarde kasstromen	Totaal NCW	€ 238.300	€ 12.966	€ 12.418	€ 11.893	€ 11.391	€ 10.909	€ 10.448	€ 10.007	€ 9.584	€ 9.179	€ 8.791	€ 8.420	€ 8.064

Van markt- naar beleidswaarde

Onderzoek

Hoe kunnen we circulariteit waarderen in de markt- en beleidswaarde van woningcorporaties?

Deze vraag stond centraal in de studie 'De rol van circulariteit voor de waardering van vastgoed bij woningcorporaties'.

**CAPITAL
VALUE** ●

Welke knoppen zijn er?

Toelichting op CO₂-beprijzing en certificaten

CO₂-beprijzing

- Twee mogelijkheden om CO₂ te beprijsen namelijk kijken naar preventiekosten of maatschappelijke kosten.
- De maatschappelijke kosten zijn bepaald door Umweltbundesamt (2020) in scenario's, waarbij:
 - “voorrang gegeven wordt aan het welzijn van de huidige generatie”.
 - “gelijke weging is gegeven aan de welzijn van alle generaties”.

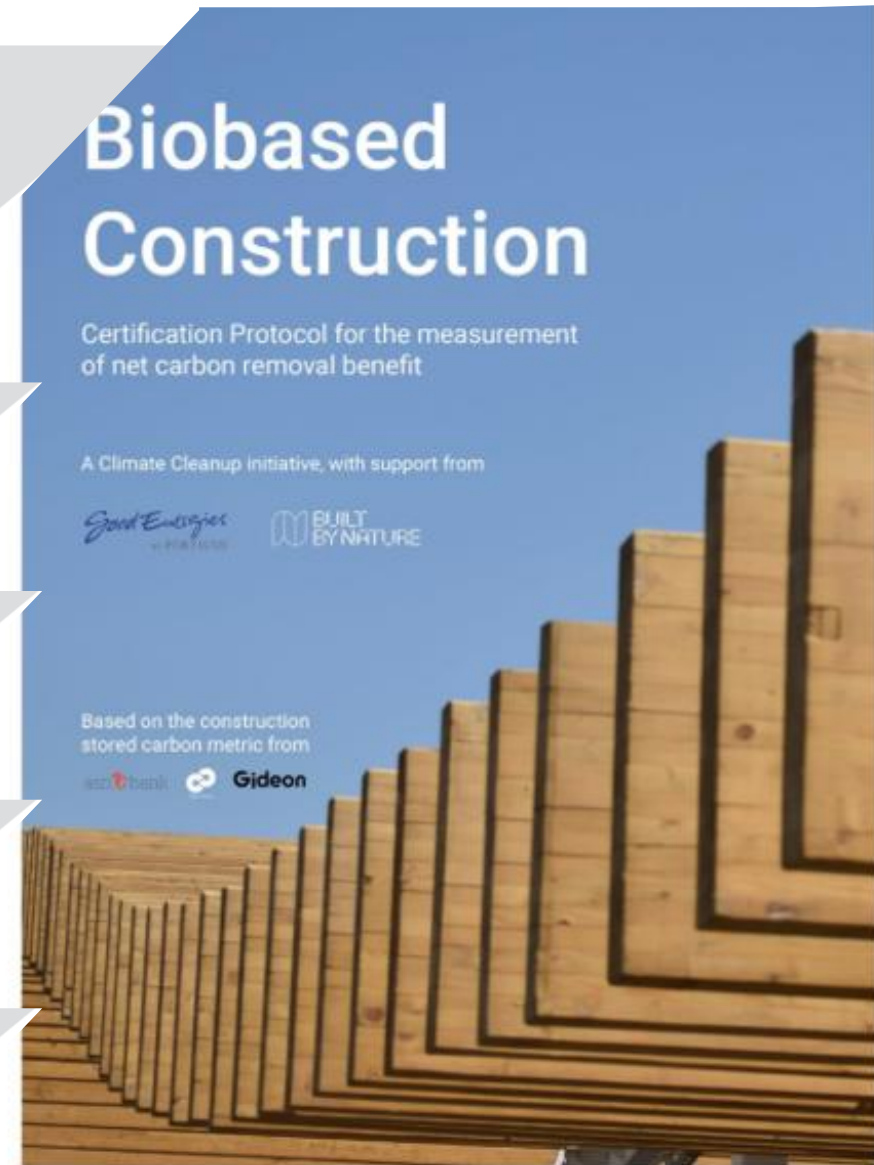
Voorbeeld provincie Utrecht:

Jaar	2021	2030	2050
Voorrang	€ 251,25	€ 273,75	€ 318,75
Gelijke weging	€ 872,50	€ 901,25	€ 977,50

CO₂-certificaten

Voorbeeld:

- Drie woonblokken met commerciële plint van ongeveer 35.000 m² BVO;
- Met een hybride constructie van CLT en beton;
- Dit resulteert in 6.079 ton aan CO₂-opslag in biobased bouwmaterialen;
- Als er wordt uitgegaan van een bodemprijs van € 150 per ton CO₂-opslag betekent dit dat het project op de vrijwillige koolstofopslagmarkt minimaal **€ 911.850** kan opbrengen.

Wat is de impact?

Fictieve doorrekening

Parameter	Traditionele bouw	Circulaire bouw	Impact op marktwaarde
Additionele kasstroom (CO₂-certificaten)	-	€ 250,- per ton CO ₂ opslag	+ 1,3%
Exit Yield (financiële restwaarde)	4,20%	30 bps lager	+ 5,7%
Disconteringsvoet	4,25%	10 bps lager	+ 0,8%
Onderhoudslasten	€ 650 per woning	10% lager	+ 0,3%

Vragen?

